

Aimé Césaire
DNEVNIK VRNITVE
V ROJSTNO DEŽELO
IN IZBRANE PESMI

izbor in prevod Aleš Berger

Dnevnik vrnitve v rojstno deželo

O prvem svitu ...

Zgini, sem mu govoril, klinčevi kifeljč, kravji ksiht, zgini, sovražim hlapce reda in majske hrošče upanja. Zgini, zločesti amulet, stenica nekega menišca. Potem sem se obrnil proti rajem, ki so zanj in za njemu podobne zgubljeni, bolj spokojen kot obraz ženske, ki laže, in tam sem, zaziban od vonjav misli, ki se nikdar ne utruji, hranil veter, spuščal pošasti s povodca in poslušal, kako z drugega brega katastrofe vzkipeva reka grlic in savanske detelje, ki jo ves čas nosim v svojih globinah v obratni smeri dvajsetega nadstropja najbolj arogantnih stavb in za varstvo pred razkrajajočo silo somračnih krajin, noč in dan premerjano s prekletim veneričnim soncem.

O prvem svitu, ko vzbrstevajo krhke drage po sestradanih Antilih, razjedenih od koz, Antilih, raztreščenih od alkohola, nasedlih v blatu te plitvine, v prahu tega mesta pogubno nasedlih.

O prvem svitu strašna, varljiva, obupana preležanina na rani vodá; mučenci, ki ne pričujejo; cvetke iz krvi, ki venejo in se razsipajo v jalovem vetru kot brbljarija klepetavih papig;

staro življenje, zlagano nasmejano, njegova
odprta usta opuščenih tesnob; stara mizerija, ki
tiho gnije pod soncem; stara tišina, ki crkuje od
mlačnih osepnic,

grozovita ničevost našega smisla obstoja.

O prvem svitu na tej najbolj krhki površini
zemlje, ki jo prav ponižujoče presega njena
veličastna prihodnost – izbruhnejo vulkani, gola
voda bo odnesla zrele sončne lise, ostalo bo le
mlačno brbotanje, oključvano od morskih ptičev –
brežina sanj in nesmiselnega zbujanja.

O prvem svitu to plosko mesto, spotegnjeno,
prekucnjeno v svoji zdravi pameti, otopelo,
zasoplo pod svojim geometričnim bremenom
križa, ki se večnostno spet dviga, prepirljivo
s svojo usodo, nemo, užaljeno za vsako figo,
nezmožno, da bi raslo s sokom te prsti, zbegano,
obrezano, priškrnjeno, sprto s floro in favno.

O prvem svitu to plosko mesto – spotegnjeno ...

In v tem otopelem mestu ta kričava množica,
tako za čuda ravnodušna do njegovega krika,
kot je to mesto do svojega smisla, svojega vretja,
ravnodušna in brezbrizna do njegovega pravega

krika, edinega, ki bi ga bilo vredno slišati, saj se občuti, da je njegov edini pravi; saj se občuti, da prebiva v njem v globokem zavetju sence in napuha, v tem otopelem mestu, ta množica, ravnodušna do njegovega krika lakote, bede, upora, sovraštva, ta množica, tako nenavadno klepetava in nema.

V tem otopelem mestu ta nenavadna množica, ki se ne gnete, se ne meša: urno in spretno najde točko, kjer uide, se zmuzne in razkropi. Ta množica, ki ne zna biti množica, ta množica, to vsakdo vé, tako neznansko sama pod tem soncem, kot kakšna ženska, v katere lirično kadenco vsak verjame, na lepem pozove domnevni in blizki dež, naj ne pada več, ali naglo znamenje križa brez razvidnega povoda, ali nenadna huda živinskost kmetice, ki urinira stojé, s togo razmaknjenimi nogami.

V tem otopelem mestu, pod soncem, ta obupana množica ne sodeluje pri ničemer, kar se izraža, potrjuje, osvobaja na véliki dan svoje dežele. Niti z Jožefino, cesarico francosko, ki sanjari tam visoko nad črnuhi. Niti z osvoboditeljem, v belem kamnu otrplem pri svojem osvobajanju.

Niti s konkvistadorjem. Ne s tem prezirom, ne s to svobodo, ne s to predrznostjo.

O prvem svitu to otopelo mesto in njegova onstranja gobavosti, shiranosti, lakot, strahov, prihuljenih v tokavah, strahov, obešenih po drevesih, strahov, zakopanih v prst, strahov, ki jih nosi po nebu, nagrmdenih strahov in njihovih fumerol tesnobe.

O prvem svitu morna pozabljena, morna, ki je pozabila skočiti.

O prvem svitu morna z nemirnim in poslušnim kopitom – sonce prežene v beg s pregretim utripom svoje malarične krvi.

O prvem svitu obrzdani požar v morni, kot stok, ki se ga uduši na robu krvoločnega razpoka, na sledi zgorevanja, ki se izmika in ne ve zase.

O prvem svitu morna čepeča pred bulimijo, prežeč na strele in mline, počasi bruhaje svoj človeški štrapac, morna sama s svojo razlito krvjo, morna in njene obveze iz sence, morna in njeni žlebiči strahu, morna in njene širne roke vetra.

O prvem svitu zlakotena morna, in nihče ne ve bolje od te pankrtske morne, zakaj se je samomorilec zadušil s pomočjo svoje hipoglose, ko je zavrtel jezik, da bi ga požrl, in zakaj se neka ženska prenareja, da plava mrtvaka na reki Capot (njeno svetleče se temno telo se ubogljivo prilagaja poveljem popka), pa je v resnici le omot zvonke vode.

In ne učitelj v razredu ne duhovnik pri verouku ne bo mogel izvleči besedice iz tega dremavega zamorčka, pa četudi znata tako krepko bobnati po njegovi balinasti buči, kajti njegov podhranjeni glas se je pogreznil v močvirje lakote (besedo-besedico-in-dal-ti-bom-mir-s-kraljico-Blanko-Kastiljsko, besedo-besedico-kaj-je-mogoče-da-tale-divjaček-ne-pozna-niti-ene-božje-zapovedi), kajti njegov glas pozablja nase v močvirjih lakote, in nič, pod soncem nič se ne da izvleči iz tega pridaniča, samó lakoto, ki ne zna več plezati po vrhju njegovega glasu, lakoto, težko in medlo, lakoto, zakopano najgloblje v Lakoto te zlakotene morne

O prvem svitu mnogolična nasedlost, strahovit smrad korupcije, pošastne sodomije hostije in viktimarija, nepremostljivi sidrni vinči predsodkov in bedastoče, vlačugarstva, hinavstva, razuzdanosti, izdajstva, laži, sleparstva, ponaredbe – upehanost malenkostnih podlosti, mlačna zagretost ob preštevilnih poklonih, lakomnost, histerija, perverznosti, šemarije bede, pohabe, pruritusi, urtikarije, tople viseče mreže degeneracije. Tu parada smešnih škropuloz, pitovine hudo nenavadnih mikrobov, zavdajanj brez protistrupa, sokrvic starodavnih ran, nepredvidenih fermentacij trohljivih vrst.

O prvem svitu velika noč negibna, zvezde, mrtve kot razpadel balafon,

teratična čebulica noči, vzknila iz naših nizkotnosti in odrek.

In naše trapaste, brezumne kretnje, da bi oživili zlati brizgljaj privilegiranih trenutkov, popkovnico, ki bi obnovila svoj krhki sijaj, kruh in vino pajdaštva, kruh, vino, kri zanesljive svatbe.

In starodavna radost, ki mi prinaša zavest o moji sedanji bedi, grbinasta pot, ki skače na glavo v kotanjo, kjer raztrosi par kolib; neutrudna pot, ki s polno paro natovarja morno, vrh katere se grobo pogrezne v močvaro štorastih hiš, divje vzpenjajoča se pot, in drzna navzdol, in skelet lesa, smešno postavljen na tačke cementa, ki jim pravim »naša hiša«, njena plehnata frizura plahuta v vetru kot koža, ki se suši, jedilnica, neobtesani pòd, na katerem mežikajo glave žebļjev, stropniki iz smrekovine in temnih obrisov, ki tekajo zgoraj, fantomski slamnati stoli, sivi sij svetilke, leskeči in hitri poblisk ščurka, ki s svojim cvrkom spravlja ob pamet ...

O prvem svitu ta najbolj bistvena dežela, povrnjena moji ješčosti, ne v razpršeni nežnosti, temveč v trpinčenem poltenem osredotočenju velike dojke morne z naključnim palmovcem in njegovim otrdelim kalčkom, trzajoča naslada hudournikov, in od mesta Trinité do Grande-Rivière histerično oblizovanje morja.

In čas je mineval hitro, zelo hitro.

Minil avgust, ko mangovci razobešajo svoje lunice, september, počar ciklonov, oktober, netilec

trsja, november, ki prede po destilarnah, in že je tu božič.

Najavil se je, božič, najpoprej z gomazenjem željá, žejo po novih nežnostih, brstenjem nedoločnih sanjarij, potem je na lepem vzletel z vijoličnim šuštenjem svojih velikih perutnic veselja, in že je vrtoglavo padel na trg, da je razneslo življenje kolib kot prezrel granatovec.

Božič ni bil kot drugi prazniki. Ni maral tekati po cestah, plesati kje zunaj, zajahati lesene konjiče, izkoristiti gnečo in uščipniti žensko, streljati rakete v vrhove tamarind. Za agorafobijo je trpel, božič. Potreboval je cel dolg dan prezaposlenosti, priprav, kuhanja, snaženja, skrbi,

da-tega-ne-bo-dovolj,

da-odega-ne-zmanjka,

da-komu-ne-bo-dolgčas,

potem zvečer cerkvica, nič zastrašujoča, ki dobrotljivo dopusti, da jo napolnijo smeh, šušljanje, zaupnosti, ljubezenske izjave, obrekovanja, in guturalna kakofonija srčnega kantorja, in tudi razigrani kompanjoni in radožive dekline, in kolibe, katerih drobje poka od dobrot, in nič stiskaške, in notri dva ducata ljudi, in ulica je prazna, trg je le še šopek pesmi, in notri je dobro, in dobro se jé, in pije se na srečo, pa krvavice, tista tanka za dva prsta,

prava ovijalka, ona debela in čvrsta, tista blaga z okusom po timijanu, ona ostra z razbeljenim poprom, in vrela kava in osladkani janež in punč z mlekom, in tekoče sonce rumov, in vseh vrst dobre reči, ki se oblastno polastijo brbončic, da se zamaknejo, ali jih zapredejo z vonjavami, in smeh, in pesem, in refreni se kot kokosove palme raztezajo v neskončnost:

Alleluia

Kyrie eleison ... leison ... leison,

Christe eleison ... leison ... leison.

In ne pojejo le usta, ampak dlani, podplati, zadnjice in spolovila, in vse bitje, ki se taja v glasu, zvokih, ritmu.

Ko pride radost najvišje, se razpuhti kot oblak. Pesmi ne jenjajo, a zdaj se težke in nemirne valijo po dolinah strahu, skoz tunele tesnobe in peklenški ogenj.

In vsakdo se začne otepati z najbližjim hudičem, dokler se strah zlagoma ne porazgubi po sipinah sanj, in zdaj je življenje res kot v sanjah, in je se in poje in vpije kot v sanjah, in tudi drema se kot v sanjah z vekami iz cvetnih listov, in dan vstane mehcast kot sapota, in gnojast vonj kakavovcev,

in purani, ki si na soncu trebijo rdeče mozolje, in
obsedenost zvonov, in dež,
zvonovi ... dež ...
cingel ... cink ... cink ...

O prvem svitu to plosko mesto –spotegnjeno ...
Plazi se po rokah in si nikoli ne zaželi, da
bi navrtalo nebo s pokončno držo. Hrbti hiš
se bojijo neba, prešpikanega z gomolji ognja,
njihovi podplati, da bi se utopili v pesku, odločili
so se, da plitko stopajo med presenečenji in
verolomnostmi. Pa vendar gre naprej, mesto.
In celó vsak dan bolj se pase po svoji plimi
hodnikov, tlakovanih z licemerskimi žaluzijami,
lepkimi dvorišči, premočenimi poslikavami. In
majhni udušeni škandali, majhne utišane sramote,
majhna grozovita sovraštva zgnetejo ozke ulice v
grbine in kotanje, kjer se med iztrebki po dolgem
spakuje potok ...

O prvem svitu mesto izčrpano, ni kam
odposlati svojih spodletelih sanj, reka življenja
obupano apatična v svoji postelji, brez razlitja
ali depresije, oklevaje, ali bi tekla, bedno prazna,
težka nepristranost dolgočasja porazdeljuje
enakomerno senco na vse stvari, zrak postán, ne
razpre ga noben svetel ptič.

O prvem svitu neka druga kočica, ki zelo zaudarja v zelo ozki ulici, res čez vse majhna kočica, ki v svoji notranjščini iz trhlega lesa daje zavetje desetnam podgan in divjaštvu mojih šestih bratov in sestrá, kruta kočica, katere nepopustljivost spravlja ob pamet naše konce mesecev, in moj čudaški oče, ki ga gloda ena sama beda, nikoli nisem izvedel, katera, in ga nepredvidljiva čarovnija zaziblje v mehko melanholijo ali razvname v visoke zublje besa, in moja mati, katere noge poganjajo pedal za našo neustavljivo lákot, poganjajo podnevi in ponoči, celó prebujale so me ponoči te neustavljive noge, ki poganjajo ponoči, in trpki ugriz v mehko meso noči, ugriz singerice, ki ji mati poganja pedal, za našo lákot podnevi in ponoči.

O prvem svitu, mimo očeta, mimo matere, kajža, ki poka od mehurjev, kot ribič, ki ga trpinči opeklina, in stanjšana streha, pokrpana z delčki soda za petrolej, in zato so močvirja rje v sivi, nagnusni, smradasti slamnati kaši, in ko potegne veter, se dvigne iz teh neskladnosti čuden hrum, najprej kot cvrčanje olja, potem kot ogorek, ki ga pomočimo v vodo, in se znad dračja dvigne dim ... In postelja iz desák, s katere je vstala moja rasa, do zadnjega vsa moja rasa iz te postelje iz desák, s tacami iz kant za kerozin, kot bi imela

elefantiazo, postelja, in njena kozličja koža, in posušeni listi banane, in njene cape, in nostalgija po žimnicah moje babice (nad posteljo, v lončku, polnem olja, lučka, katere plamen poplesuje kot velik ščurek ... na lončku z zlatimi črkami: HVALA).

In ta sramota, ulica Paille,

gnusen privesek, kot sramotni deli trga, ki se steza v levo in desno, povesod vzdolž kolonialne ceste sivo valovanje strešnih skodel. Tu so le slamnate strehe, ki jih je pršec porjával in jih smuka veter.

Vsem je priskutna, ulica Paille. Vaška mladež tam zahaja na razvratna pota. Predvsem pa morje tja izliva svojo svinjarijo, crkle mačke in krepnjene pse. Kajti ulica se izteka na nabrežje in nabrežje je premajhno za penasti bes morja.

Tudi nabrežje je huda žalost, s kupi gnijoč nesnage, z zadnjicami, ki se naskrivoma olajšajo, in pesek je črn, pogrebniški, najbolj črn, kar je mogoče, in pena bevska je drsi po njem, in morje jo tepe z močnimi boksarskimi udarci, ali pa je morje velik pes, ki liže obalo in grize v njena meča, in tako jo bo grizlo, da jo bo požrlo, morje obalo, seveda, in ulico Paille prav tako.

O prvem svitu veter od nekdanj, ki povleče,
izdane zvestobe, nejasna dolžnost, ki se izmika,
in tisti drugi svit Evrope ...

Oditi.

Kakor so ljudje-hijene in ljudje-panterji, bom
človek-žid,

človek-kafer

človek-hindu-iz-Kalkute

človek-iz-Harlema-ki-ne-voli

človek-lakota, človek-psovka, človek-
trpinčenje, kadarkoli ga lahko pograbite in trete
na kolesu, ga ubijete – zares ubijete –, ne da bi
moral komurkoli polagati račun, ne da bi se
moral pred komerkoli pokesati

človek-žid

človek-pogrom

ščene

berač

a mar lahko ubiješ Slabo vest, lepo kot
osupli obraz angleške dame, ko v jušniku najde
hotentotsko lobanjo?

Rad bi spet našel skrivnost velikih
sporazumevanj in zgorevanj. Rekel bi neurje.
Rekel reka. Rekel tornado. Rekel list. Rekel

drevo. Premočila bi me vsa deževja, ovlažile vse rose. Valil bi se kot besniva kri v počasnem toku očesa besed v norih konjih v čilih otrocih v strdkih v policijski uri v podrtem templju iz dragih kamnov dovolj daleč, da ostrašim rudarje. Kdor me ne bi razumel, prav tako ne bi razumel tigrovega rjojenja.

In ve prikazni dvignite se plave od kemije iz gozda preganjanih zveri iz polomljenih strojev iz žižule iz gnilega mesa iz košare ostrig ki so oči iz jermenov narezanih iz lepega sisala iz človeške kože dovolj prostrane besede bom imel da vas zaobjamem in tebe zemlja napeta

zemlja pijana

zemlja veliko spolovilo dvignjeno k soncu

zemlja velika blodnja božjega uda

zemlja zdivjana vstala iz morskih shramb s polnimi usti kekropij

zemlja katere razviharjeno obličje lahko primerjam samo z deviškimi in norimi gozdom ki bi ga rad namesto obraza pokazal nerazrešljivim človeškim očem

dovolj bi mi bil požirek tvojega mleka žikuli da v tebi ugledam v zmeraj enaki razdalji privida – tisočkrat bolj rodno in pozlačeno od sonca ki ga ne nalamlja nobena prizma – zemljo kjer je vse svobodno in bratovsko, svojo zemljo

Oditi. Srce mi je vršelo od zanosnih darežljivosti. Oditi ... Gladek in mlad bi prišel v deželo, ki je moja, in rekel bi ji, tej deželi, katere glen je sestavni del mojega mesa: »Dolgo sem blodil in vračam se k opuščeni gnusobi tvojih ran.«

Prišel bi v deželo, ki je moja, in ji rekel: »Brez strahu me objemi ... In če ne znam drugega kot govoriti, bom govoril zate«.

In še bi ji rekel:

»Moja usta bodo usta nesreč, ki nimajo ust, moj glas svoboda tistih, ki hirajo v temnicah brezupa.«

Ko bi prihajal, bi rekel samemu sebi:

»In predvsem, telo moje in tudi duša, nika ne prekrizajta rok v sterilni drži gledalca, kajti življenje ni predstava in morje bolečin ni proscenij in človek, ki kriči, ni medved, ki pleše ...«

In zdaj sem prišel!

Spet pred mano to šepasto življenje, pa kaj življenje, smrt, ta smrt brez smisla in smile, ta smrt, katere veličina žalostno propada, v oči bijoča malenkostnost te smrti, ta smrt, ki pošepava iz malenkostnosti v drugo; to lopatanje majhnih lakomnosti na konkvistadorja, to lopatanje

strežajčkov po vélikem divjaku, to lopatanje
pritlikavih duš na Karibca s tremi dušami, in vse
te nepomembne smrti
nesmiselnosti, opljuskane z mojo razprto zavestjo
tragične nevažnosti osvetljene le z eno noktiluko
in jaz sam, nenaden prizor tega svita
kjer napravi lépo apokalipso pošasti in potem,
prekucnjena, obmolknje
gorka zmešnjava pepela, ruševin in ugrezov

– Še en ugovor! en sam, ampak naj bo resnično
edini: nimam pravice meriti življenje s svojim
sajastim pednjem, se skrčiti na ta elipsoidni ništrc,
ki trepeče štiri prste nad ravnikom, jaz človek, da
bi tako preobračal stvarstvo, umeščajoč se med
širino in dolžino!

O prvem svitu
moška žeja in trmasto poželenje
tu sem ločen od svežih oaz bratovstva
ta čednostni ništrc ježi svoje trde trščice
to presamozavestno obzorje drgeta kot ječar.

Tvoje zadnje zmagoslavje, žilavi vran Izdajstva.
Mojih je teh nekaj smrtniških duš, ki se
vrtijo v krogu v buči nekega otoka, in moj je
tudi arhipelag, usločen kot nemirna želja po

samozanikanju, materinska smrt nemara, da bi se ohranila najbolj drobna tankost, ki ločuje eno Ameriko od druge; in njegova ledja, ki izločajo proti Evropi opojni liker Gulf Streama, in eden od obeh nagibov, po katerih ekvator vrhovodi proti Afriki. In moj otok neklavzura, njegova svetla pokončna drznost na krmi te polinezije, pred njim Guadeloupe, preklan na dvoje z ražo na hrbtu in ista beda kot pri nas, Haiti, kjer je črnotost prvokrat vstala in rekla, da verjame v svojo človečnost, in smešni repk Florida, kjer se zamorcu konča zaprtje, in Afrika, gigantska gosjenica vse do španskega podplata Evrope, njena golota, po kateri Smrt kosi v širokih redeh.

In rečem si Bordeaux in Nantes in Liverpool in New York in San Francisco
nobenega koščka sveta ni ki ne bi nosil mojega prstnega odtisa
in mojih petnic na vrhu nebotičnikov
in mojega govna na blesku draguljev!
Kdo se lahko pohvali, da je na boljšem od mene?
Virginia. Tennessee. Georgia. Alabama
Strahotno gnitje jalovih
vstaj,
strohnela barja krvi
nesmiselno udušene trobente
Rdeče dežele, čistokrvne, sokrvne.